

comptadors». ⁶ Ara bé, de l'abril del 1393 a l'abril del 1396 (data de la *Incantatio*) hi van 40 mesos. Deixant un marge per als dies d'abril que Eimeric no comptava com a dies d'exili, perquè el seu inici havia de ser forçosament posterior al 18 d'abril de 1393, la data de la *Incantatio* coincideix amb els 39 mesos de la cronologia acumulativa que hem calculat.

JOSEP PERARNAU I ESPELT

NOTÍCIA DE MÉS DE SETANTA INVENTARIS
DE LLIBRES DE JUEUS GIRONINS,
ANYS 1415 I 1416

La «justícia» que presidí la sentència de Casp fou equívoca. Mentre la gent normal —Martí l'Humà inclòs— pensava que la qüestió era la d'assegurar la rectitud en l'atribució dels drets successoris de la casa i nissaga de Barcelona, els qui manegaven les cireres i planificaren els camins de manera que desemboquessin en la proclamació de Ferran d'Antequera pensaven en una decisió que els permetés d'encaminar les coses i en particular la funció pública en el sentit que determinés una Església de fet reduïda a la voluntat de Pero de Luna-Benet XIII.

Això fa summament interessants els anys 1412-1415, perquè llur coneixement permetria de copsar els objectius i els mitjans escollits a fi de realitzar plenament una «respublica christiana» a mida de Pero de Luna-Benet XIII. Els punts cardinals de tal política podrien ésser la reforma de la vida colectiva, no sols eclesiàstica ans també civil de les poblacions, d'acord amb els preceptes de la moral cristiana —un objectiu per a l'obtenció del qual hom se servia més que comptava amb la inestimable col·laboració de mestre Vicent Ferrer—, l'entronització de Pero de Luna-Benet XIII en la ciutat i seu de Roma com a papa únic, tancant d'aquesta manera el Cisma d'Occident, i la solució del problema de l'existència de lesaljames jueves dins les poblacions cristianes —i en aquest punt, la peça clau devia ésser la disputa judeo-cristiana de Tortosa.

6. ACA, *Cancelleria*, r. 1927, fol. 98 i citat per F. G. GAZULLA, *Historia de la falsa bula a nombre de Gregorio XI, inventada por el dominico fray Nicolás Eymerich contra las doctrinas lulianas*, dins «Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana», 13 (1910).

Josep Maria Millàs i Vallicrosa i Lluís Batlle i Prats ja col·locaren els dinou inventaris de llibres hebreus de Girona per ells publicats en el marc del resultat jurídic de l'esmentada disputa, que és la butlla *Etsi doctoris gentium* de Benet XIII, datada a València el dia 11 de maig de 1415, convertida en llei reial per Ferran d'Antequera el 23 de juliol del mateix any.¹ No cal dir que encertaren. Però la nova documentació que avui oferim precisa, ultra la data, per a ells incerta,² i el nombre d'inventaris, un altre aspecte del marc, el polític-econòmic, amb la referència detallada a una carta, diguem circular, enviada «de precepto sanctissimi domini nostri pape» amb segell de la penitenciaria papal —atenció! El penitencier papal era en aquell moment el convers Andreu Bertran—, datada a Perpinyà el 2 de setembre de 1415, i a unes constitucions o ordinacions papals sobre jueus, datades també a Perpinyà el 15 d'octubre de 1415. En allò que ens afecta, les prescripcions intimades amb la circular i ordinacions semblen ésser les següents:

a) l'autoritat, tant la civil com l'eclesiàstica, deixa sense protecció executiva o compulsòria la restitució de les quantitats degudes per cristians a jueus en concepte de préstecs fets per aquests a aquells, o, dit d'altra manera, els cristians tornaran capital i interessos només si bonament volen, sense que cap jutge ni batlle ni oficial eclesiàstic o civil els hi obligui;

b) l'autoritat eclesiàstica permetrà que l'autoritat civil obligui un cristià a restituir el capital rebut d'un jueu com a préstec, si aquest, després d'haver lliurat a l'autoritat eclesiàstica els llibres hebreus sospitosos de malparlar de la religió cristiana, presenta a la mateixa autoritat eclesiàstica inventari dels llibres que posseeix o ha posseït els darrers dos anys i mig;

c) en cap cas l'autoritat civil no obligarà un cristià a restituir al pres-

1. Josep M.ª MILLÀS i Lluís BATLLE, *Inventaris de llibres de jueus gironins*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», VIII (1928-1932 [1934]), 5-45, en particular 5-9.

2. *Ibid.*, 10. La data, doncs, de «XXIII. octubre», que encapçala un dels dos quaderns d'inventaris (29), s'ha d'entendre de l'any 1415. La diferència de tres dies entre la carta de Guillem Mariner i l'inventari de Nassim Ferrer crec que s'ha d'entendre en aquest sentit: a) abans del 21 d'octubre els seixanta-set jueus gironins presentaren sengles inventaris, cosa que els permeté d'ésser inclosos en la carta de l'esmentat dia 21; b) els seixanta-set inventaris foren copiats conjuntament en plec, segurament destinats a ésser inclosos en algun procés, a Girona mateix o en cort papal —recordem que entre les prescripcions donades per la comissió papal antijueva hi ha la de «inventariaque dictorum librorum nobis aut alteri nostrum incontinenti destinare curetis». El 24 d'octubre és, doncs, la data en la qual els inventaris passaren dels fulls escadussers al plec, cosa que demostra que l'autoritat gironina complí el detall de l'«incontinenti».

tamista jueu res més que el capital rebut en préstec, de cap manera els interessos que, normalment, pujaven un vint per cent anyal.

Val a dir que circular i ordinacions trobaren a Girona un executor zelós,³ Guillem Mariner, vicari general —altra vegada, atenció!— en situació de seu vacant, en la qual la solució legal era l'existència d'un vicari capitular. Guillem Mariner no era vicari capitular sinó general, perquè en aquells moments el bisbat de Girona i les seves rendes⁴ era reservat a Benet XIII, el qual havia nomenat vicari seu l'esmentat Guillem Mariner.⁵ Si un estudi comparatiu amb els altres bisbats donés el resultat que enlloc com a Girona s'aplicaren immediatament i al peu de la lletra les prescripcions de l'*Etsi doctoris gentium* i de la circular i ordinacions de Perpinyà, sabrem que tal cosa és explicable pel fet que Guillem Mariner fou encarregat del govern del bisbat de Girona perquè era home de confiança de Pero de Luna-Benet XIII i actuava com a tal.

La comparació dels nostres documents amb els inventaris publicats per Millàs i Batlle ens permet de precisar un altre extrem: que les normes de la circular i de les ordinacions de Perpinyà venien després de les d'*Etsi doctoris gentium*, tan atentes al problema endèmic de les «flastomies» del *Talmud* i d'altres llibres hebreus⁶ contra la religió cristiana i que, amb

3. Remarquem la cronologia: unes ordinacions datades a Perpinyà el 15 d'octubre ja havien estat portades a la pràctica a Girona el 21 del mateix mes i any, només sis dies després.

4. Sobre la política de reserves de càrrecs redditicis a favor de Benet XIII, em permeto de remetre al meu *Benedicto XIII, la compañía Salvago de Génova y las minas de Almadén*, dins «Anthologica Annu», 30-31 (1983-1984), 355-362.

5. Abans d'ésser nomenat vicari general el 15 de maig de 1415 (quatre dies després de la promulgació de l'*Etsi doctoris gentium*), Guillem Mariner era sots-collector dels drets de la cambra apostòlica al bisbat de Girona, tal com consta en documentació de l'Arxiu Diocesà de Girona, sèrie D, reg. 181, f. 110^r. S'havia, doncs, mostrat tan bo, dòcil i amatent administrador que hom posà en les seves mans el govern del bisbat de Girona, com si en fos el bisbe. Li durà poc, car la fornada de nomenaments episcopals, posant als bisbats fins aleshores afectats a la persona de Benet XIII homes de la seva confiança en prevenció de la imminent sostracció d'obediència —la fornada de nous bisbes és datada el 13 de novembre de 1415, un moment abans que Benet XIII marxés d'estampida de Perpinyà, deixant plantats els representants del concili de Constança, el «seu» rei Ferran d'Antequera i l'emperador Segimon d'Hongria, i la sostracció d'obediència ho és del 6 de gener de 1416—, col·locà a Girona Dalmau de Mur, el qual prengué possessió de seguida i nomenà el seu propi vicari general, Pere de Bosc; per això, el segon dels documents ací publicats ja és d'aquest, el qual fa constar que Guillem Mariner era vicari general «olim».

6. Vegeu algunes indicacions sobre aquest problema en el meu *El Tractatus brevis super iurisdictione inquisitorum contra infideles fidem catholicam agitantes de Nicolau Eimeric. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», 1 (1982), 107.

perfecta coherència, els esmentats inventaris ens innoven que deu d'aquells dinou presentadors havien ja lliurat prèviament a Guillem Mariner els volums sospitosos,⁷ volums que deu anys més tard seguien en mans del bisbe de Girona, en aquell moment un personatge conegut, el convers Andreu Bertran.⁸ Cal, doncs, distingir entre dos grups de llibres de jueus gironins: els sospitosos d'atacar la fe cristiana, dels quals no coneixem la llista, encara que podem suposar-hi certes parts del *Talmud* i, si es trobava a Girona, el *Mabacé Iesu*,⁹ ni quins foren, ultra els deu esmentats, els jueus que els lliuraren a Guillem Mariner, d'una banda, i de l'altra, els restants llibres de les biblioteques de jueus gironins, coneguts en dinou dels setanta casos ara documentats, pels inventaris que Millàs i Batlle publicaren. Diguem, però, que no consta que hom segrestés els de la segona categoria i la precipitació dels esdeveniments a Perpinyà entorn del 10 de novembre d'aquell mateix any segurament obligà els homes de confiança de Benet XIII i ell mateix a ocupar-se d'afers més peremptoris. A Girona, però, l'afer seguí el seu curs, car sabem que l'operació es repetí en algunes jueries del bisbat de Girona (Figueres, Besalú) i podem suposar que també en

7. Són els següents, que transcriuré seguint l'ordre amb el qual es presenten en l'article de Millàs i Batlle citat en la nota 1, indicant primer el número romà d'ordre que li correspon en la publicació esmentada i després l'aràbic que li pertoca en la llista del nostre primer document; posaré, de més a més, un «sí» entre parèntesis (sí) després de la xifra romana, en els casos en els quals consta que, abans de l'inventari, l'amo dels llibres lliurà els sospitosos a Guillem Mariner; quadern primer d'inventaris: I (sí) Mosse Struch 8; II Issach Rimoch 24; III (sí) Tolrana, muller d'Abram Mosse 56; IV Issach Bonavia 11; V (sí) Juceff Ssach, jueu de Figueras, ara stant en Gerona (no figura en la nostra llista); VI (sí) Struch Avinay 40; VII (sí) Salomon Samuel 25; VIII Deuiu Jacob 42; IX (sí) Mosse Falconi 38; X (sí) Mair Belshom (28 i 29). Quadern segon d'inventari: I (sí) Nasim Farer 1; II Struga, muller de Farrer Bonanach 66 i 67; III (sí) Samuel Natan 13; IV Vidal Lobel i Struch, fill seu 5 i 6; V Amram Jacob 19; VI Nissim Farer i Mocer Belsom, secretaris 1 i 2; VII (sí) Atzay i fill Salamo Atzay 7; VIII Salomon Azday, fill d'Sday Taros 41; IX (sí) Ffalcon Bellshom 18. Alguns dels noms de les nostres llistes es troben documentats en l'article de Josep Maria MADURELL i MARIMON, *Jueus gironins i la seva aljama (1349-1498)*. *Notes documentals*, dins «Anales del Instituto de Estudios Gerundenses», XXII (1974-1975 = Homenaje a Santiago Sobrequés Vidal), 23-49.

8. Vegeu les cartes d'Alfons IV al bisbe de Girona de 6 de gener de 1424 i de 25 de juny de 1425 dins MILLÀS i BATLLE, *Inventaris* (citat en la nota 1), 12; una d'elles, la de 1425, ja havia estat transcrita per Ramon d'ALÒS, *Documenti per la storia della biblioteca d'Alfonso il Magnanimo*, dins «Scritti di Storia e Paleografia... in occasione dell'ottantesimo natalizio dell'e.mo cardinale Francesco Ehrle». Volume V. *Biblioteca ed Archivio Vaticano. Biblioteche diverse* (Studi e testi 41), Roma 1924, 412, amb la notícia que en ACA, *Cancelleria*, reg. 2679, f. 40, en segueix una d'ídèntica adreçada a l'abat de Vilabertran.

9. MILLÀS i BATLLE, *Inventaris* (citat en la nota 1), 7-8.

d'altres, car Guillem Mariner establí una verdadera xarxa d'agents seus en tot el bisbat.¹⁰

La sostracció d'obediència del 6 de gener de 1416 deixà sense base política els projectes de Benet XIII. Però el fet d'haver alliberat els cristians del vint per cent d'interès que els costaven els préstecs rebuts de jueus —encara que no mancaren els cristians que en protestaren pel fet d'haver prestat quantitats a jueus, de les quals no rebien interessos, estroncada la font— assegurà a Benet XIII la simpatia, si no l'adhesió d'una bona part del cos social. Però aquest és un altre tema.

Nosaltres, però, tenim una nova mostra de com entenia la «justícia» Benet XIII.

Barcelona, 20 de juliol de 1985

DOCUMENTS

1

1415 novembre 21. Girona

Arxiu Diocesà de Girona, Sèrie U, reg. 115/I, ff. LXXVIII^r-LXXVIII^v

Guillem Mariner, vicari general del bisbat de Girona nomenat per Benet XIII, comunica als veguer i sots-veguer de la mateixa ciutat en aplicació d'una norma donada per la comissió pontifícia per als afers dels jueus tocants a causes de fe,

10. Per al conjunt d'operacions de control dels jueus, els primers dies d'octubre de 1415, havien estat nomenats Arnau Raig per a Besalú, el primer d'octubre de 1415, Arxiu Diocesà de Girona, Sèrie U, reg. 116/I, f. 67^r; cf. *ibid.*, 116/II, f. 67^r; i en la mateixa data Guillem Andes (o Audes) a Peralada, *ibid.*, 116/I, f. 67^r i Antoni Cogolells, a Figueres (cf. també *ibid.*, reg. 116/I, f. 81^r); l'11 d'octubre de 1415, Julià Martha per a la Bisbal, Peratallada i Torroella de Montgrí, *ibid.*, reg. 116/II, f. 63 i encara el 18 de novembre, quan ja havia començat la desbandada amb la fuga de Benet XIII de Perpinyà, Pere Babqrés, a Camprodon, *ibid.*, f. 71^r, 79^r-80^r. Pel que fa a detalls concrets de l'actuació gironina contra jueus en els moments que ens ocupen o a algunes de les seves conseqüències, hom pot veure M. Àngels MASIÀ, *Aportaciones al estudio del call gerundense*, dins «Sefarad», XIII (1953), 287-308; Carme BATLLE I GALLART, *Solución al problema de dos sinagogas en Gerona*, dins «Sefarad», XIX (1959), 301-320; Josep CALZADA I OLIVERAS, *Les sinagogues de Girona*, dins «Annals de l'Institut d'Estudis Gironins», XXV/I (1979-1980), 375-393; Jaume MARQUÈS I CASANOVAS, *La Pia Almoïna del Pa de la Seu de Girona*, III, dins «Revista de Girona», XXV (1979), 163-170; i del mateix autor, *Sobre la sinagoga de Castelló d'Empúries*, dins «Annals de l'Institut d'Estudis Empordanesos», 15 (1981-1982), 269-286 (els dos darrers estudis han estat resumits dins ATCA, 2 [1983], 531, núm. 890 i 3 [1984], 367-368, núm. 1445, respectivament).

els noms de seixanta-set jueus gironins que li han presentat inventari de llurs biblioteques i als quals les autoritats civils esmentades podran permetre de fer en qüestió de deutes aquella justícia que la citada comissió determina.

Anotació en registre oficial contemporani.

Honorabili et venerabilibus viris..., vicario, ..., subvicario, ..., baiulo, et ..., subbaiulo ac quibuscumque aliis officialibus et iudicibus regiis civitatis, vicarie et baiulie Gerunde aut locatenentibus eorundem, ad quos presentes contigerit pervenire, Guillelmus Marinerii, bacallarius in decretis, presbiter de capitulo et auctoritate apostolica vicarius in spiritualibus et temporalibus generalis ecclesie Gerundensis pronunc pastoris solacio destitute, salutem in Domino Ihesu Christo et mandatis nostris imo verius apostolicis firmiter obedire.

Quasdam patentes papiri litteras reverendorum dominorum Gundissalvi de Sancta Maria, archidiaconi de Briviescha in ecclesia Burgensi, capellani sacri palatii apostolici auditoris, Salvatoris de Aquis, camere apostolice clerici, decretorum, et Jacobi Belleroni, utriusque iuris, doctorum, commissariorum per sanctissimum in Christo patrem et dominum nostrum dominum Benedictum, divina providencia papam .XIII. in ac super factis iudeorum in causa et causis fidei cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus et connexis specialiter deputatorum, sub impressione sigilli penitentiarie maioris dicti domini nostri pape a tergo ipsarum comunitas noveritis nos recepisse, quarum tenor sequitur in his verbis:

Gundissalvus de Sancta Maria, archidiaconus de Bermesca in ecclesia Burgensi, causarum sacri palatii apostolici, et Salvador de Aquis, camere apostolice clericus, decretorum, Jacobus Belleroni, utriusque iuris, doctores, commissarii per sanctissimum in Christo patrem et dominum nostrum dominum Benedictum, divina providencia papam .XIII. in et super factis, causis, negociis et rebus iudeorum in causa fidei cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus et connexis specialiter deputati, venerabilibus viris vicario in spiritualibus et temporalibus atque officiali Gerundensi pro nunc sede vacante et cuilibet eorum in solidum ac locatenentibus eorundem, salutem in Domino et in commissis diligentiam adhibere. Nuper siquidem de precepto eiusdem sanctissimi domini nostri pape quasdam nostras patentes litteras vobis mandasse meminimus inter alia continentes quod omnia et singula debita iudeorum infra civitatem Gerundensem et diocesim commorantium solvere interdiceretis omnino, penas, iuramenta, censuras et obligationes removendo, tollendo et penitus annullando, sicut in ipsis litteris sub datis Perpiniani, secunda die septembris proxime preteriti, anni pontificatus sui vicesimi primi ac sub sigilli impressione penitentiarie domini nostri pape sigillatis, extensius continetur, que hic habere volumus pro sufficienter expressis. Verum, de precepto eiusdem sanctissimi domini nostri pape, more pii patris sinceraque intentione blanditiis et non asperitatibus quibuscumque contra dictos iudeos cupiendo se habere, vobis et cuilibet vestrum in virtute sancte obedientie districte precipiendo mandamus quatenus dictas emparas, suspensiones et sequestrationes aut remotiones et annullationes per dictas litteras in et super debitis iudeorum dicte civitatis Gerundensis et locorum de Bisul-

duno, Bisbalie, Figueriarum, Petracisse et aliorum locorum ipsorum collecte factas, tollatis, revocetis et removeatis, quia nos illas tollimus, revocamus et tenore presentium annullamus, primitus tamen per vos sub inventario in scriptis ad presens omnibus et singulis libris iudeorum dicte civitatis Gerunde et locorum suarum collectarum predictorum, cuiuscumque conditionis, scientie, facultatis et qualitatis existant, quos nunc dicti iudei habent aut habuerunt penes se a duobus annis cum dimidio citra et super hoc deponant medio iuramento more legis mosayce prestando et sicut est alias consuetum, inventariaque dictorum librorum nobis aut alteri nostrum incontinenti destinare curetis. Item, quod vigore remotionis et revocationis empararum aut sequestrationum predictorum, dictus sanctissimus dominus noster papa non intendit quod aliqui iudeorum possint aut valeant christianos ad sua debita persolvenda compellere, constringere aut artare aut compelli vel artari facere per censuram ecclesiasticam seu quovis genere iuramenti. Item, quod dicti iudei non possint petere, exigere, consequi vel habere a christianis debitoribus amplius quam fuerit primum et principale debitum vel mutuum, omni quomodolibet augmento aut usura cessante. In aliis vero faciatis cum omni diligencia observare constitutiones in et super negociis, commerciis, factis, causis et serimoniis iudeorum descriptas iamdudum plenissime et apud vos, ut audivimus, publicatas, datas Perpiniani, Elnensis diocesis, sub impressione sigilli penitentie ipsius domini nostri pape, cum nostrum non haberemus in promptu, die xv octobris anno a nativitate Domini millesimo .cccc. quintodecimo, pontificatus predicti domini nostri pape anno vicesimo secundo.

Post quarum quidem litterarum receptionem et earum debitam lectionem, fuimus per dictos dicte civitatis Gerunde iudeos cum instantia debita requisiti quatenus ad executionem litterarum predictorum et contentorum in eisdem procedere deberemus iuxta traditam per dictos reverendos dominos commissarios in et cum litteris preinsertis nobis seriem sive formam. Ipsi, enim, ut dicebant, prompti erant promptosque se obtulerunt facere, sequi et complere quidquid facere, sequi et complere tenerentur secundem mentem, seriem et tenorem litterarum predictorum et contentorum in eisdem. Sicque Nassim Farrer (1), Mosse Belshom Benet (2), secretarii, Bonet Vidal (3), Bonjuha Vidal (4), Vidal Lobell (5), Struch Vidal Lobell (6), Atzay Taros (7), Mosse Astruch (8), Vidal Coffen (9), Juceff Bonjuha (10), Issach de Bonavia (11), Struch Nathan (12), Samuhel Natan (13), Daviu Struch (14), Jaffuda Alffaguini (15), Immanuel Jaffuda Alfarengil (16), Bonastruch Juceff (17), Falcon Belsom (18), Amraam Jacob (19), Jaosua Jaffuda (20), Aymias Falcon (21), Vidal Petit (22), Jaffuda Joseff (23), Issach Rimoch Torner (24), Salamon Samuhel (25), Maymon Bonjuha (26), Issach Bonjuha (27), Mahir Belsom (28) nomine suo proprio et ut tutor assertus Belsom Mahir, eius filii (29), Caravida Mercadell (30), Bonastruch dez Mestra (31) et Bonastruch, eius filius (32), Bonjuha Issach (33), Magister Struch za Barra (34), Vidal Bonsenyor (35), Bonjuha Maymon (36), Magister Bondia Gratian (37), Mosse Falcon (38), Bonastruch Vidal (39), Astruch Avinay (40), Salamon Atzay (41), Daviu Jacob (42), Salvat Jacob (43), Mosse Cohen (44), Struch Coffen (45), predicti Bonastruch Juceff (17), Falcon Belshom (18)

et Bonadona, uxor d'En Assim Rohen quondam, ut tutores testamentarii Bonefilie (46), dictorum coniugum filie, Regina (47), uxor Vitalis Lobell, Stellina (48), uxor d'En Jaffuda Alfaquim, Bonafilla (49), uxor Bonastruch dez Mestra, maioris dierum, Belayra (50), uxor d'En Bonastruch dez Mestra, minoris dierum, Pandina (51), uxor d'En Astruch Vidal quondam, Regina (52), uxor Vitalis Coffen, Dulcia (53), uxor Belsom Mahir quondam, nomine suo proprio et ut tutor (!) Belsom Mahir (54), neptis sui sive «nét», Blanca (55), uxor Mahir Belsom, Tolrana (56), uxor d'En Abram Mosse, Bonafilia (57), uxor Boneti Vidal, Beven-guda (58), uxor d'En Levi Jasguel, Struga (59), uxor d'En Joseff Aymias quon-dam, Regina (60), uxor d'En Cresques Gracian, Tolrana (61), uxor d'En Taros Deuslocresegue, Struga (62), uxor d'En Atzay Taros, Prisosa (63), uxor Magistri Struch za Barra, Bonafilia (64), uxor d'En Bonsenyor Samuhel quondam, Grà-cia (65), uxor d'En Assanell Cerç quondam, Struga (66), uxor Ferrarii Bonanasch quondam, nomine suo proprio et ut tutrix Vitalis Nassim (67), neptis sui sive «nét», omnes iudei civitatis Gerunde in nostra presentia constituti intus sinago-gam calli iudeorum dicte civitatis, prestito per ipsos omnes superius nominatos iuramento more legis mosayce, denunciarunt in scriptis et cum inventario omnes et singulos libros cuiuscumque condicionis, sciencie, facultatis et qualitatís, quos nunc habent aut habuerunt penes se a duobus annis cum dimidio citra.

Nos, itaque, attendentes quod dictus sanctissimus dominus noster papa dictos iudeos cupit sincera affectione tractari, attendentes etiam quod iustitie ratio est ut laudabile desiderium sequatur prosperitas iussionum et quod bona voluntate precipitur, canonicis quoque ordinationibus [f. LXXVIII°] impleatur, pro tanto, serie cum presenti dictas emparas, suspensiones et sequestraciones, aut remo-ciones et annullaciones in et super debitis iudeorum dicte civitatis dumtaxat superius nominatis, ut premititur, factas, tollentes, revocantes et removenses sicuti eas in et cum preinsertis litteris dicti reverendi domini commissarii sustu-lerunt, revocarunt et etiam annullarunt, prudentias vestras et vestrorum cuiuslibet duximus deprecandas quatenus dictis iudeis contra dictos ipsorum debitores faciatis iustitie complementum, predictis emparis et aliis supradictis obsisten-tibus nullo modo, ita tamen quod si per ipsos debitores vel aliquem eorundem coram vobis verbo vel scriptis fuerit allegatum quod dicti iudei cupiant et nitan-tur ab eisdem petere, exigere, consequi vel habere amplius quam fuerit primum et principale debitum vel mutuum omni quomodolibet augmento cessante, tunc vos ab execucionibus contra talem seu tales debitores forsitan inceptis totaliter desistatis, sicuti desistere tenebamini ante dictarum empararum, suspensionum et sequestracionum remotionem seu etiam revocationem. Et hoc tantum et tam-diu donec inter debitores et iudeos predictos per nos seu per venerabilem Bartholomeum Vives, licentiatum in decretis, presbiterum de capitulo dicte eccle-sie Gerundensis, quem in huiusmodi subdelegavimus et subdelegamus etiam per presentes, liquidatum fuerit et decissum quid seu quantum a primis et princi-palibus debitis vel mutuis, dictis augmento et usura cessantibus, restat ipsis iudeis realiter persolvendum, quoniam nos tenore presentium vobis et vestrum cuiilibet potestatem omnimodam abdicamus contrarium premissorum in aliquo faciendi. Quod, si fieret ullo modo, procederetur contra vos et vestrum quem-

libet, nulla alia monicione premissa, per censuras ecclesiasticas et alias, prout ius et iusticia suaderent. Inhumaniter enim et contra misericordiam seu iustitiam ageretur, si, contra mentem ordinationum dicti domini nostri pape, dicti iudei usuras a christianis debitoribus exigent vel haberent, set contenti debent esse ut usuras cum patiencia et misericordia relaxando, cum expedita iusticia recipiant, que eos contigerit legitime mutuasse. Multum enim iusticia vel misericordia destituitur si una sine altera teneatur. Datum Gerunde, die XXI Novembris, anno a Nativitate Domini M CCCC XV.

2

1416 gener 3. Girona

Arxiu Diocesà de Girona, Sèrie U, reg. 116/II, ff. 2^v-3^r

Pere de Bosc, vicari general del bisbat de Girona, adreça una comunicació, mutatis mutandis, idèntica a l'anterior als sots-veguer, batlle, jutge ordinari i altres oficials reials de la vila i sots-vegueria de Besalú i els notifica que «iudei ipsius ville, constituti intus sinagogam dicte ville, prestito per ipsos iuramento more legis mosayce, denunciarunt in scriptis et cum inventario omnes et singulos libros cuiuscumque condicionis, sciencie, facultatis et qualitatis, quos nunc habent aut habuerunt penes se a duobus annis cum dimidio citra».

Còpia en registre oficial contemporani.

3

1416 gener 28. Girona

Arxiu Diocesà de Girona, Sèrie U, reg. 116/I, f. VI^r

Pere de Bosc, vicari general del bisbat de Girona, comunica a les autoritats reials esmentades en el regist i document primer que Juceff Struch Benet, jueu de Girona, li ha presentat inventari dels llibres que té o ha tingut de dos anys i mig ençà i que, per tant, pot requerir l'ajut de les dites autoritats civils per a cobrar el capital de préstecs fets a cristians.

Còpia en registre oficial contemporani.

Honorabilibus et venerabilibus viris... vicario, ... subvicario, baiulo et ... subbaiulo ac quibuscumque aliis officialibus et iudicibus ordinariis civitatis, vicarie et baiulie Gerunde aut locatenentibus eorumdem, ad quos presentes contigerit pervenire, Petrus de Boscho, etc., vicarius, etc., salutem in domino Ihesu Christo. Cum Juceffus Struchus Benet, iudeus civitatis Gerunde, in posse nostro iuramento more legis mosayce prestito denunciaverit in scriptis et cum inven-

tario omnes et singulos libros cuiuscumque condicionis, sciencie, facultatis et qualitatis, quos nunc habet aut habuit penes se a duobus annis cum dimidio citra, velitque gaudere quadam revocatione empararum, suspensionum et sequestrationum aut remotionum et annullationum per certas litteras in et super debitis iudeorum dicte civitatis Gerunde olim auctoritate apostolica factarum, idcirco et ex aliis iustis causis admissa supplicatione per dictum iudeum super huiusmodi nobis facta, prudencias vestras et vestrorum cuiuslibet tenore presencium duximus deprecandas quatenus dicto iudeo contra ipsius debitores, cum moderamine tamen et servatis in omnibus forma et tenore quarumdam litterarum honorabilis et circumspecti viri domini Guillelmi Marinerii, bacallarii in decretis, presbiteri de capitulo supradicto, olim auctoritate apostolica vicarii in spiritualibus et temporalibus generalis ecclesie gerundensis pro tunc pastoris solacio destitute, datarum Gerunde die XXI novembris proxime preteriti in favorem quorundam iudeorum dicte civitatis, vobis, ut audivimus, ex causis premissis jam alias presentatarum et non aliter uero modo faciatis iusticie complementum. Datum Gerunde, die .XXIII. Januarii anno a nativitate Domini M CCCC sexto-decimo.

4

1416 febrer 3. Girona

Arxiu Diocesà de Girona,
Sèrie U, reg. 116/I,
f. VIII^{r-v}

Pere de Bosc, vicari general del bisbat de Girona, adreça una comunicació, mutatis mutandis, idèntica a la primera de les ací esmentades als batlle, jutge ordinari i oficials de la vila de Figueres, i els notifica que Salomon Bonjuba, jueu de Figueres, li havia presentat inventari escrit dels llibres que tenia o havia tingut els dos anys i mig darrers.

Còpia en registre oficial contemporani.

JOSEP PERARNAU I ESPELT

L'HUMANISTA JOAN SERRA
I LA SEVA ARS NOVA EPISTOLARUM

Cercar el nom d'un humanista anomenat Joan Serra en la «Gran Enciclopèdia Catalana» o en la «Gran Enciclopèdia de la Región Valenciana» és feina perduda. Per això, no sols és justificat, ans encara urgent de fer constar la seva existència i la de la seva obra més coneguda.